

Bu belge Türkiye İnsan Hakları Vakfı internet sitesinden alınmıştır.
http://www.tihv.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=716&Itemid=83

Türkiye, "Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi"ni 15 Ağustos 2000 tarihinde imzaladı. Bugüne kadar BM üyesi 188 ülkeden 137'sinin imzaladığı sözleşme, 4 Haziran 2003 tarihinde TBMM'de onaylandı, 17 Haziran 2003 tarihinde Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından onandıktan sonra Resmi Gazete'de yayınlandı.

BAŞLANGIÇ

I. BÖLÜM: KENDİ KADERİNİ TAYİN HAKKI

II. BÖLÜM: GENEL HÜKÜMLER

III. BÖLÜM: MADDİ HAKLAR

IV. BÖLÜM: ULUSLARARASI UYGULAMA HÜKÜMLERİ

V. BÖLÜM: SON HÜKÜMLER

BM Genel Kurulu'nun 16 Aralık 1966 tarihli ve 2200 A (XXI) sayılı kararıyla kabul edilmiş ve imzaya, onaya ve katılmaya açılmıştır.

Yürürlüğe giriş: 3 Ocak 1976

BAŞLANGIÇ

Bu sözleşmeye taraf devletler, Birleşmiş Milletler Şartı'nda ilan edilen prensiplere göre insanlık ailesinin bütün üyelerinin doğuştan sahip oldukları insanlık onurunu ve eşit ve vazgeçilmez haklarını tanımanın yeryüzündeki özgürlük, adalet ve barışın temeli olduğunu dikkate alarak,

Bu hakların insanın doğuştan sahip olduğu insanlık onurundan türediğini kabul ederek,

İnsan Hakları Evrensel Bildirisine göre, korkudan ve yoksulluktan kurtulma özgürlüğünü kullanabilen özgür insan idealinin, kişisel ve siyasal haklarla birlikte ekonomik, sosyal ve kültürel haklarını da kullanılabildiği şartların yaratılması halinde gerçekleştirilebileceğini kabul ederek,

Birleşmiş Milletler Şartı'na göre devletlerin insan haklarına ve özgürlüklerine her yerde saygı gösterilmesini sağlama ve bu haklara ve özgürlüklere uygun davranma yükümlülüğünü dikkate alarak,

Yaşadıkları topluma ve diğer bireylere karşı ödevleri bulunan bireylerin, bu sözleşmede tanınmış olan hakları ilerletme ve bu haklara uyulmasını sağlamak için çaba gösterme sorumluluğu bulunduğu farkında olarak,

Aşağıdaki hükümlerde anlaşmışlardır:

I. BÖLÜM

KENDİ KADERİNİ TAYİN HAKKI

1. Madde

Halkların kendi kaderlerini tayin hakkı

1. Bütün halklar kendi kaderlerini tayin hakkına sahiptir. Bu hak vasıtasıyla halklar kendi siyasal statülerini serbestçe tayin edebilir ve ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmelerini serbestçe sürdürebilirler.
2. Bütün halklar uluslararası hukuka ve karşılıklı menfaat ilkesine dayanan uluslararası ekonomik işbirliği yükümlülüklerine zarar vermemek koşuluyla, doğal kaynakları ve zenginlikleri üzerinde kendi yararına serbestçe tasarrufta bulunabilir. Bir halk sahip olduğu maddi kaynaklardan hiç bir koşulda yoksun bırakılamaz.
3. Kendini Yönetemeyen ve Vesayet altındaki Ülkelerden sorumlu olan devletler de dahil bu sözleşmeye taraf bütün devletler, kendi kaderini tayin hakkının gerçekleştirilmesi için çaba gösterir ve Birleşmiş Milletler şartının hükümlerine uygun olarak bu hakka saygı gösterir.

II. BÖLÜM

GENEL HÜKÜMLER

2. Madde

Sözleşmenin iç hukukta uygulanması ve ayrımcılık yasağı

1. Bu sözleşmeye taraf her devlet, gerek kendi başına ve gerekse uluslararası alanda özellikle ekonomik ve teknik yardım ve işbirliği vasıtasıyla bu sözleşmede tanınan hakları mevcut kaynakları ölçüsünde giderek artan bir şekilde tam olarak gerçekleştirmek için, özellikle yasal tedbirlerin alınması da dahil, gerekli her türlü tedbiri almayı taahhüt eder.
2. Bu sözleşmeye taraf devletler, bu sözleşmede beyan edilen hakların ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya diğer bir fikir, ulusal veya toplumsal köken, mülkiyet, doğum gibi her hangi bir statüye göre ayrımcılık yapılmaksızın kullanılmasını güvence altına almayı taahhüt ederler.
3. Gelişmekte olan ülkeler, insan haklarını ve ulusal ekonomik durumlarını dikkate alarak, bu sözleşmede tanınan ekonomik hakları vatandaş olmayan kişilere hangi ölçüde tanıyacaklarına karar verebilirler.

3. Madde

Cinsiyet eşitliği

Bu sözleşmeye taraf devletler, bu sözleşmede yer alan bütün ekonomik, sosyal ve kültürel hakların kullanılmasında erkeklere ve kadınlara eşit haklar sağlamayı taahhüt eder.

4. Madde

Hakların sınırlanması

Bu sözleşmeye taraf devletler, bu sözleşmeye uygun olarak tanımış oldukları hakların kullanılmasını, demokratik bir toplumda sadece kamunun yararını korumak amacıyla ve yalnızca bu hakların niteliklerine uygun düştüğü ölçüde, ancak hukuk tarafından tespit edilmiş sınırlamalara tabi tutmayı kabul eder.

5. Madde

Hakları kötüye kullanma yasağı

1. Bu sözleşmedeki hiç bir hüküm, bir devlete, gruba veya kişiye, burada tanınmış olan hakların ve özgürlüklerin tahrip edilmesini amaçlayan her hangi bir faaliyete girişme veya bir eylemde bulunma, veya bu sözleşmede öngörüldüğünden daha geniş ölçüde sınırlandırma hakkı verecek şekilde yorumlanamaz.

2. Bu sözleşmenin bir hakkı tanımadığı veya daha az ölçüde tanıdığı bahane edilerek, bir ülkede yasalarla, antlaşmalarla, diğer hukuki düzenlemelerle tanınmış veya geleneklerle kabul edilmiş bulunan temel insan haklarına sınırlama getirilemez veya bu haklara karşı yükümlülük azaltılamaz.

III. BÖLÜM

MADDİ HAKLAR

6. Madde

Çalışma hakkı

1. Bu sözleşmeye taraf devletler herkesin çalışma hakkını tanır ve bu hakkı korumak için gerekli tedbirleri alır. Çalışma hakkı, herkesin kendi seçtiği ve girdiği bir işte çalışarak geçimini sağlama imkanına ulaşma hakkım da içerir.

2. Sözleşmeye taraf devletlerin çalışma hakkını tam olarak gerçekleştirmek üzere alacağı tedbirler arasında, teknik ve mesleki rehberlik hizmetleri ile öğretim programları yapmak, bireyin temel siyasal ve ekonomik özgürlüklerini koruyan şartlar içinde ekonomik, sosyal ve kültürel gelişme ile tam ve üretken istihdamı sağlamak için gerekli politikaları ve yöntemleri uygulamak da yer alır.

7. Madde

Adil ve uygun işte çalışma şartları

Bu sözleşmeye taraf devletler herkese adil ve elverişli şartlarda çalışma hakkı tanır. Bu şartlar aşağıdaki hakları güvence altına alır:

a) Bütün çalışanlara sağlanan asgari bir gelir ile birlikte en azından:

i) Hiç bir ayrıma tabi tutulmaksızın özellikle kadınların erkeklerin çalışma şartlarından daha alt düzeyde olmayan şartlarda çalışmaları güvence altına alınarak, eşit işe eşit ve adil ücret;

ii) bu sözleşmenin hükümlerine uygun olarak, kendisi ve ailesi için nezih bir yaşam;

b) Güvenli ve sağlıklı çalışma şartları;

e) Herkesin işinde daha yüksek mevkilere atanma sırasında, kıdem ve ehliyetten başka bir ölçüye tabi olmaksızın, eşit imkanlar;

d) Dinlenme, çalışma arası, çalışma saatlerinin makul ölçüde sınırlandırılması ile ücretli yıllık izin ve resmi tatillerde ücret verilmesi.

8. Madde

Sendikal haklar

1. Bu sözleşme taraf devletler şu hakları sağlamayı taahhüt eder:

a) Herkese kendi ekonomik ve sosyal menfaatlerini korumak ve geliştirmek için sendika kurma ve sadece sendikanın kendi kurallarına tabi olarak kendi seçtiği bir sendikaya katılma hakkı tanınır. Bu hakkın kullanılması ulusal güvenliği veya kamu düzenini veya başkalarının hak ve özgürlüklerini korumak için demokratik bir toplumda gerekli olan ve hukuken öngörülen sınırlamalardan başka sınırlara tabi tutulamaz

b) Sendikalara ulusal Federasyonlar ve konfederasyonlar kurma ve konfederasyonlara da uluslararası sendikal örgütler kurma ve bunlara katılma hakkı tanınır;

c) Sendikaların serbestçe faaliyette bulunma hakkı, ulusal güvenliği veya kamu düzenini veya başkalarının hak ve özgürlüklerini koruma amacıyla, demokratik bir toplumda gerekli olan ve hukuken öngörülen sınırlamaların dışında her hangi bir sınırlamaya tabi tutulamaz

d) Kullanılma şartları her bir ülkenin yasalarıyla düzenlenmiş olan bir grev hakkı tanınır.

2. Bu madde, silahlı kuvvetler veya polis mensuplarının veya devlet idaresinde görevli olanların bu hakları kullanmalarına hukuken öngörülen sınırlamalar koymalarını engellemez.

3. Bu maddenin hiç bir hükmü, Uluslararası Çalışma Teşkilatının Örgütlenme Özgürlüğü ve Teşkilatlanma Hakkının Korunması ile ilgili 1948 tarihli sözleşmesine taraf olan devletlere, o sözleşmede yer alan güvencelere aykırı düşebilecek bir tarzda bir yasa çıkarma ve uygulama imkan verecek şekilde tasarruflarda bulunma yetkisi vermez.

9. Madde

Sosyal güvenlik hakkı

Bu sözleşmeye taraf devletler, herkese sosyal güvenlik hakkını tanır. Bu hak, sosyal sigorta haklarını da içerir.

10. Madde

Ailenin, anneliğin, çocukların ve gençlerin korunması

Bu sözleşmeye taraf devletler şu korumaları sağlar:

1. Toplumun doğal ve temel bir birimi olan aileye, özellikle kuruluşu sırasında ve bakmakla yükümlü oldukları çocukların bakım ve eğitim sorumluluğu devam ettiği dönemde, mümkün olan en geniş ölçüde koruma ve yardım sağlanır. Evlilik, evlenmeye niyetlenen çiftlerin serbest rızaları ile meydana gelir.

2. Annelere doğumdan önce ve sonra makul bir süre özel koruma sağlanır. Çalışan annelere bu dönem için ücretli izin veya yeterli sosyal güvenlikten yararlanabilecekleri bir izin verilir.

3. Nesep veya diğer şartlar bakımından hiç bir ayrımcılık yapılmaksızın, bütün çocuklar ve gençler için özel koruma ve yardım tedbirleri alınır. Çocuklar ve gençler ekonomik ve toplumsal sömürüye karşı korunur. Çocukların ve gençlerin ahlaklarına veya sağlıklarına zararlı bulunan veya onların yaşamları için tehlikeli olan veya onların normal gelişmelerine engel olan işlerde çalıştırılmaları kanunla cezalandırılır. Devlet ayrıca, çocukların ücretli olarak çalıştırılmasının hukuken yasaklandığı ve cezalandırıldığı asgari yaş sınırını tespit eder.

11. Madde

Yaşama standardı hakkı

1. Bu sözleşmeye taraf olan devletler herkese, kendisi ve ailesi için yeterli bir yaşam standardına sahip olma sağlar. Bu standart, yeterli beslenmeyi, giyinmeyi, barınmayı ve yaşama koşullarının sürekli olarak geliştirilmesini de içerir. taraf devletler bu hakkın gerçekleştirilmesini sağlamak için, kendi serbest iradelerine dayalı uluslararası işbirliğinin esas olduğunu kabul ederek, uygun tedbirleri alırlar.

2. Bu sözleşmeye taraf devletler, açlıktan kurtulmanın herkes için temel bir hak olduğunu kabul ederek, kendi başlarına ve uluslararası işbirliği yoluyla, özel programlar da dahil, aşağıdakiler için gerekli olan tedbirleri alır:

a) Teknik ve bilimsel bilgiyi tam olarak kullanarak, beslenme prensipleri ile ilgili bilgileri duyurarak ve doğal kaynakların etkili bir biçimde geliştirilmesini ve kullanımını sağlayacak bir yolla tarım sistemlerini ilerleterek veya reform yaparak, üretme, üretilenleri saklama ve dağıtma yöntemlerini geliştirmek;

b) Yeryüzündeki besin kaynaklarının ihtiyaçlara göre eşit dağıtılmasını sağlamak için, gıda ihraç eden ve gıda ithal eden ülkelerin sorunlarını dikkate almak.

12. Madde

Sağlık standardı hakkı

1. Bu sözleşmeye taraf devletler, herkesin mümkün olan en yüksek seviyede fiziksel ve ruhsal sağlık standartlarına sahip olma hakkını tanır.

2. Bu sözleşmeye taraf devletlerin bu hakkı tam olarak gerçekleştirmek amacıyla alacakları tedbirler, aşağıdakiler için de alınması gerekli tedbirleri içerir:

a) Varolan doğum oranının ve bebek ölümlerinin düşürülmesi ile çocukların sağlıklı gelişmelerinin sağlanması;

b) Çevre sağlığını ve sanayi temizliğini her yönüyle ileriye götürme;

c) Salgın hastalıkların, yöresel hastalıkların, mesleki hastalıkların ve diğer hastalıkların önlenmesi, tedavisi ve kontrolü;

d) Hastalık halinde her türlü sağlık hizmetinin ve bakımının sağlanması için gerekli şartların yaratılması.

13. Madde

Eğitim hakkı

1. Bu sözleşmeye taraf devletler, herkese eğitim hakkı tanır. Sözleşmeciler devletler, eğitimin insan kişiliğinin ve onurunun tam olarak gelişmesine ve insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmesine yönelik olarak verilmesi konusunda birleşirler. Devletler ayrıca herkesin özgürlükçü topluma etkili bir biçimde katılmasını sağlayacak, bütün uluslar ile bütün ırksal, etnik ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu geliştirecek ve Birleşmiş Milletlerin barışın korunması için yaptığı faaliyetlerini ilerletecek bir eğitim verilmesi konusunda anlaşılırlar.

2. Bu sözleşmeye taraf olan devletler eğitimin hakkının tam olarak gerçekleşmesini sağlamak amacıyla, şu yükümlülükleri yerine getirir:

a) İlköğretim zorunludur ve herkese ücretsiz ilköğretim sağlanır;

b) Teknik ve mesleki eğitim de dahil ikinci eğitimin farklı türleri ve özellikle başlangıçta verilecek ücretsiz geliştirme eğitimi gibi her türlü uygun vasıtalarla, kural olarak herkesin girmesine ve yararlanmasına açık duruma getirilir.

c) Yüksek öğrenim, özellikle başlangıçta verilecek ücretsiz geliştirme eğitimi gibi her türlü uygun vasıtalarla, yetenek ölçüsüne göre herkesin eşit olarak yararlanmasına açık duruma getirilir.

d) İlk eğitimin bütün dönemini tamamlayamamış veya bu eğitimi hiç alamamış olan kişiler, mümkün olduğu kadar temel eğitim almaya teşvik edilir veya bu eğitimi almaya mecbur tutulur.

e) Her düzeydeki okul sistemlerinin geliştirilmesi aktif olarak sağlanmaya çalışılır; yeterli bir burs sistemi kurulur ve öğretmenlerin maddi koşulları sürekli olarak iyileştirilir.

3. Bu sözleşmeye taraf devletler, anne-babaların ve uygulanması mümkünse vasilerin de, çocuklarını devlet tarafından kurulan okulların dışında varolan ama devlet tarafından konulmuş veya onaylanmış standartların asgari şartlarına sahip bulunan okullara gönderme ve kendi inançlarına uygun bir biçimde çocuklarına dinsel ve ahlaki eğitim sağlama haklarına saygı gösterir.

4. Bu maddenin hiç bir hüküm, bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen prensiplerin özel eğitim kurumlarında her zaman yerine getirilmesi ve özel eğitim kurumlarında verilen eğitimin devlet

tarafından gösterilen asgari standartlara uyması halleri saklı kalmak kaydıyla, kişilere ve kuruluşlara eğitim kurumları kurma ve yönetme serbestisi verecek şekilde yorumlanamaz.

14. Madde

Zorunlu ilköğretimi sağlama yükümlülüğü

Bu sözleşmeye taraf devletlerden, sözleşmeye taraf olduğu sırada anavatanında veya kendisinin egemenliği altında bulunan diğer ülkelerde parasız ve zorunlu ilköğretimi sağlayamamış olan devletler, iki yıl içinde herkes için parasız zorunlu eğitimin prensiplerini ortaya koyan bir plan hazırlar ve bu planın makul bir süreyi aşmayacak şekilde kaç yıl içinde uygulanacağını gösteren ayrıntılı bir uygulama planı hazırlar ve kabul eder.

15. Madde

Kültürel yaşama katılma hakkı

1. Bu sözleşmeye taraf devletler, herkese aşağıdaki hakları tanırlar:

a) Kültürel yaşama katılmak;

b) Bilimsel gelişmelerin nimetlerinden ve sonuçlarından yararlanmak;

c) Kendisinin yaratıcısı olduğu bilimsel, edebi ve sanatsal ürünlerden kaynaklanan maddi ve manevi menfaatlerin korunmasından yararlanmak.

2. Bu hakkın tam olarak gerçekleştirilmesi için sözleşmeye taraf olan devletler tarafından alınacak önlemler, bilimin ve kültürün korunması, gelişmesi ve yayılması için gerekli tedbirleri de içerir.

3. Bu sözleşmeye taraf devletler, bilimsel araştırma ve yaratıcı faaliyetler için zorunlu olan özgürlüğe saygı göstermeyi taahhüt ederler.

4. Bu sözleşmeye taraf devletler, bilimsel ve kültürel alanlarda uluslararası ilişkilerin ve işbirliğinin teşvik edilmesinden ve geliştirilmesinden türetilen menfaatleri tanımayı kabul ederler.

IV. BÖLÜM

ULUSLARARASI UYGULAMA HÜKÜMLERİ

16. Madde

Devlet raporları

1. Bu sözleşmeye taraf devletler, sözleşmenin bu bölümüne uygun olarak, sözleşmede tanınan hakların yerine getirilmesi için kabul ettikleri ve geliştirdikleri tedbirler hakkında raporlar sunmayı taahhüt ederler.

2.

a) Bütün raporlar Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine sunulur. Genel Sekreter bu raporların birer nüshasını bu sözleşmeye göre inceleme yapması için Ekonomik ve Sosyal Konseye gönderir.

b) Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, bu sözleşmeye taraf olan devletlerden aldığı raporların tamamının veya raporların ilgili kısımlarının birer nüshasını, bu devletlerin üyesi bulunduğu uzman kuruluşlara, bu kuruluşların kurucu belgelerine göre rapordaki veya raporun bir bölümündeki konuların kendilerinin görev alanına girmesi halinde gönderir.

17. Madde

Raporların hazırlanması

1. Bu sözleşmeye taraf devletler bu sözleşmenin yürürlüğe girmesinden itibaren bir yıl içinde, Ekonomik ve Sosyal Konseyin taraf devletlere ve ilgili uzman kuruluşlara danıştıktan sonra tespit edeceği bir programa uygun olarak kendi raporlarını hazırlar.
2. Raporlar, bu sözleşmeye göre yapılan taahhütleri yerine getirilme derecesini etkileyen etmenlere ve güçlüklerle yer verebilir.
3. Bu sözleşmeye taraf devletler tarafından daha önce Birleşmiş Milletlere veya onun bir uzman kuruluşuna alakalı konularda bilgi verilmiş olması halinde, aynı bilginin tekrar verilmesi gerekli olmayıp, bu bilgiye açık bir gönderme yapılması yeterli olur.

18. Madde

Uzman Kuruluşların raporları

Ekonomik ve Sosyal Konsey, Birleşmiş Milletler şartında insan hakları ve temel özgürlükler alanında kendisine verilen görevlere uygun olarak, uzman kuruluşların faaliyet alanlarına giren konularda bu sözleşme hükümlerine uygunluğun gerçekleştirilmesinde kaydedilen gelişmeler hakkında kendisine rapor vermeleri konusunda gerekli gördüğü düzenlemeleri yapabilir. Bu raporlar, uzman kuruluşların yetkili organlarının kabul ettiği uygulama kararlarını ve tavsiye kararlarını da içerebilir.

19. Madde

Raporların İnsan Hakları Komisyonuna gönderilmesi

Ekonomik ve Sosyal Konsey, yukarıdaki 16. ve 17. maddelere göre devletler tarafından sunulan raporlar ile 18. maddeye göre uzman kuruluşlar tarafından sunulan insan hakları ile ilgili raporları incelemesi ve genel olarak tavsiyelerde bulunması veya sadece bilgilenmesi için İnsan Hakları Komisyonuna gönderebilir.

20. Madde

Devletlerin ve uzman kuruluşların yorumları

Bu sözleşmeye taraf devletler ve ilgili uzman kuruluşlar, 19. maddeye göre verilen genel tavsiyeler hakkında veya bu genel tavsiyelerde referans gösterilen her hangi bir rapor veya tavsiyelerde zikredilen bir belge hakkında kendi yorumlarını Ekonomik ve Sosyal Konseye sunabilirler.

21. Madde

Ekonomik ve Sosyal Konseyin raporları

Ekonomik ve Sosyal Konsey, bu sözleşmede tanınan haklara uygunluğun gerçekleştirilmesinde kaydedilen ilerlemeler ve alınan tedbirler konusunda bu sözleşmeye taraf devletlerden ve uzman kuruluşlardan alınan bilgilerin bir özetini, genel nitelikteki tavsiyeleri birlikte bir rapor halinde Genel Kurula sunar.

22. Madde

Birleşmiş Milletlerin diğer kuruluşlarını bilgilendirme

Ekonomik ve Sosyal Konsey, sözleşmenin bu bölümünde belirtilen raporları, bu sözleşmenin etkili bir biçimde yerine getirilmesine katkıda bulunmalarını sağlamak üzere ve uluslararası tedbirler hakkında karar verebilmelerine yardımcı olmak amacıyla, Birleşmiş Milletlere teknik yardım vermekle yükümlü diğer organların ve bu organlara bağlı alt organların ve uzman kuruluşların, bu kurumların yetki alanlarına girdiği ölçüde dikkatlerine sunabilir.

23. Madde

Hakların gerçekleştirilmesi için uluslararası faaliyet

Bu sözleşmeye taraf devletler, bu sözleşmede tanınan hakların gerçekleştirilmesi için yapılacak uluslararası faaliyetlerin, sözleşmelere katılmayı, tavsiye kararlarını kabul etmeyi, teknik yardım vermeyi ve ilgili devletlerle bağlantılı bir biçimde organize edilen danışma ve inceleme amaçlı bölgesel toplantılar ile teknik toplantılar yapmayı içerdiği konusunda anlaşılırlar.

24. Madde

Birleşmiş Milletler ve Uzman Kuruluşları ile ilişki

Bu sözleşmedeki her hangi bir hüküm, Birleşmiş Milletler Şartındaki hükümler ile bu sözleşmeyle ilgili olan konularda Birleşmiş Milletlerin uzman kuruluşları ve bu kuruluşların çeşitli organlarının görev ve yetkilerini gösteren belgelerlerdeki hükümler ile uzman kuruluşların kurucu belgelerindeki hükümleri zayıflatacak bir biçimde yorumlanamaz.

25. Madde

Doğal zenginlikleri ve kaynakları kullanma önceliği

Bu sözleşmedeki her hangi bir hüküm, halkların kendi doğal zenginliklerini ve kaynaklarını tam olarak ve serbestçe kullanma ve yararlanma haklarını zayıflatacak bir biçimde yorumlanamaz.

V. BÖLÜM

SON HÜKÜMLER

26. Madde

İmza, Onay ve Katılma

1. Bu sözleşme, Birleşmiş Milletlere üye olan veya Birleşmiş Milletlerin bir uzman kuruluşunun üyesi olan devletlerin, uluslararası Adalet Divanının Statüsüne taraf olan devletlerin ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından bu sözleşmeye taraf olması için davet edilen devletlerin imzasına açıktır.
2. Bu sözleşme onaya tabidir. Onay belgeleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine tevdi edilir.
3. Bu sözleşme, bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen devletlerin katılmasına açıktır.
4. Katılma, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine katılma belgelerinin tevdi edilmesi ile yürürlüğe girer.
5. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, bu sözleşmeyi imzalayan veya katılan devletlerin hepsini, diğer bütün onaylama ve katılma belgelerinin tevdi edilmesi konusunda haberdar eder.

27. Madde

Yürürlüğe girme

1. Bu sözleşme, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine 35 tane onay veya katılma belgesinin tevdi edilmesinden itibaren üç ay sonra yürürlüğe girer.
2. 35 onay veya katılma belgesinin tevdi edilmesinden sonra bu sözleşmeyi onaylayan devletler bakımından bu sözleşme, kendi onay veya katılma belgesini tevdi etmesinden itibaren üç ay sonra yürürlüğe girer.

28. Madde

Federal Devletlerde Geçerlilik

Bu sözleşme hükümleri hiç bir sınırlama veya istisnaya tabi olmaksızın federal devletlerin her tarafında uygulanır.

29. Madde

Sözleşmede Değişiklik Yapılması

1. Bu sözleşmeye taraf devletlerden her biri, bu sözleşmenin değiştirilmesi hakkında değişiklik hazırlayabilir ve bunu Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine iletebilir. Genel Sekreter değişik önerilerini sözleşmeye taraf devletlere iletir. Genel Sekreter taraf devletlerden, taraf devletlerin katılımıyla bu önerilerin incelenmesi ve oylanması amacıyla bir konferans düzenlenmesini destekleyip desteklemediklerini bildirmelerini isteyebilir. taraf devletlerin üçte birinin böyle bir Konferansın düzenlenmesini desteklemeleri halinde, Genel Sekreter Birleşmiş Milletler gözetiminde bir konferans düzenler. Konferansa katılan ve oylamada bulunan taraf devletlerin oyçokluğuyla kabul edilen bir değişik, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun onayına sunulur.

2. Sözleşmede yapılan değişiklikler, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından onaylandıktan ve bu sözleşmeye taraf devletlerin üçte ikisi tarafından kendi anayasal usullerine uygun olarak kabul edildikten sonra yürürlüğe girer.

3. Sözleşmede yapılan değişiklikler yürürlüğe girdiğinde, değişikleri kabul eden devletleri başlar; diğer taraf devletler ise sözleşmenin değişikten önceki hükümleriyle ve daha önce kabul ettikleri değişiklik hükümleriyle bağlı olmaya devam ederler.

30. Madde

Genel Sekreter tarafından yapılan bildirimler

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri 26. maddenin 5. fıkrasına göre yapılan bildirimleri dikkate almaksızın, aynı maddenin 1. fıkrasında gösterilen bütün devletleri, şu konular hakkında da bilgilendirir:

a) 26. maddeye göre verilen onaylar ve katılmalar;

b) Bu sözleşmenin 27. maddesine göre sözleşmenin yürürlüğe girme tarihi ile 29. maddeye göre yapılan değişikliklerin yürürlüğe girme tarihi.

31. Madde

Orijinal Metin

1. Bu sözleşmenin eşit Orijinal olan Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca metinleri, Birleşmiş Milletler Genel arşivinde saklanır.

2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri bu sözleşmenin onaylı bir örneğini 26. maddede gösterilen devletlere iletir.